

25

Bijdrage MIVD ten behoeve van het CVIN 16 januari 2004

Inhoud

Irak / Bosnië-Herzegovina / Afghanistan / Israël - UNSTO / Liberia / Nederlandse Antillen en Aruba.

Titel/onderwerp

Dreigingsinschatting operaties van de Nederlandse krijgsmacht

IRAK

De afgelopen weken is de veiligheidssituatie in Irak niet fundamenteel gewijzigd. Het aantal incidenten in geheel Irak in december 2003 en begin januari 2004 is niet afgenomen ten opzichte van voorgaande maanden. De dalende trend zoals geconstateerd aan het eind van de maand november 2003 heeft zich derhalve niet doorgezet. De arrestatie van Saddam Hussein op 13 december j.l. lijkt niet direct te hebben geresulteerd in een stijgend of dalend aantal incidenten.

Zuid-Irak blijft, vergeleken met het aantal incidenten dat zich dagelijks voordoet in Centraal-Irak, relatief rustig. Niettemin duren de rapportages over observaties van Coalitie- of SFIR-troepen en meldingen over mogelijke aanslagen voort. In de toekomst moet nog steeds rekening worden gehouden met aanslagen op Coalitie/SFIR-troepen en op organisaties die samenwerken met de Coalitie. Een belangrijk deel van de gewelddadige incidenten van de afgelopen periode blijft te relateren aan criminele activiteiten of demonstraties als gevolg van ontevredenheid bij de lokale bevolking over zaken zoals brandstoftekort of werkeloosheid. Anti-Coalitie activiteiten in Zuid-Irak worden voornamelijk waargenomen in de provincie Basra. De overige incidenten vinden plaats in de provincie Maysan en voor een kleiner aanmerkelijk deel in de provincies Dhi Qar en Muthanna.

Muthanna blijft één van de meest rustige gebieden in Irak. Er hebben zich in de provincie Muthanna in de maand december 2003 enkele tegen Coalitie- of SFIR-troepen gerichte incidenten voorgedaan. De meeste van deze incidenten vonden plaats op de belangrijke doorgaande wegen in de provincie en/of waren crimineel gerelateerd. Een specifiek probleem wordt gevormd door de konvoien van vooral Amerikaanse troepen die zich door Muthanna verplaatsen. Wanneer een voertuig in zo'n konvoi defect raakt wordt het voertuig door de Amerikanen ter plaatse (vaak door middel van een handgranaat) onklaar gemaakt. Dit leidt tot verwarring bij de bevolking (en bij de Nederlandse troepen) en plundering van het voertuig.

In deze maand begint de grootschalige US-troepenrotatie die in totaal vier maanden gaat duren. In totaal zullen tussen januari 2004 en mei 2004 meer dan honderdduizend US-militairen roteren. Deze rotatie valt samen met de omvangrijke stroom pelgrims richting Mekka voor de hajj. Niet alleen wordt hierdoor de druk op de doorgaande wegen in Irak (en Muthanna) groter, ook valt te verwachten dat anti-Coalitie elementen de (door deze rotatie) eventuele ontstane operationele zwaktes bij de Coalitie zullen uitbuiten en aanslagen zullen voorbereiden.

De voorzieningen in Irak blijven zich (licht) verbeteren. In de afgelopen periode is sprake geweest van brandstoftekorten, maar deze lijken inmiddels grotendeels te zijn opgelost. Het niveau van de meeste voorzieningen ligt gemiddeld op een hoger peil dan in de periode voorafgaand aan de aanval in maart 2003. Brandstoffen en elektriciteitskabels blijven echter doelwitten van met name criminelen.

BOSNIË-HERZEGOVINA

In het verleden is Bosnië-Herzegovina een tolerante omgeving gebleken voor extremistische groeperingen en (niet-gouvernementele) organisaties die sympathiseren met onder meer het al-Qa'ida netwerk. Tot op heden hebben echter geen aanslagen of andere tegen SFOR gerichte gewelddadige acties plaatsgevonden. De terroristische dreiging in Bosnië-Herzegovina wordt momenteel als laag/gemiddeld ingeschat. Door ontwikkelingen op de Balkan (zoals de aanhouding van prominente vermeende oorlogsmisdadigers, of elders ter wereld, met name in het Midden-Oosten, zou de dreiging weer kunnen oplopen.

Onlangs hebben SFOR-eenheden in Pale gezocht naar de voormalige Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic. Aanleiding hiervoor zou een melding zijn geweest dat de vermeende oorlogsmisdadiger medische hulp had gezocht in zijn voormalige woonplaats. Aangenomen wordt dat de zoekactie was bedoeld om Karadzic onder druk te zetten en in kaart te brengen welke (Bosnisch-) Servische en Montenegrijnse structuren zouden reageren op een dergelijke actie. Vanwege de aanwezigheid van de (inter)nationale media lijkt het afgeven van een duidelijk signaal dat Karadzic niet wordt vergeten een secundair doel. Tijdens de SFOR-actie hebben zich geen incidenten voorgedaan en is door de Bosnisch-Servische autoriteiten volledige medewerking verleend. Ondanks incidentele steunbetuigingen van Bosnische Serviërs aan het adres van Karadzic is het onwaarschijnlijk dat de spanning ingrijpend zal oplopen indien SFOR-eenheden erin zouden slagen Karadzic te arresteren.

AFGHANISTAN

De algehele veiligheidssituatie in Afghanistan blijft onzeker en gespannen. De dreiging van terroristische aanslagen blijft onverminderd hoog. Na de overname van ISAF door NATO troepen is de dreiging van terrorisme in Afghanistan en Kabul onverminderd aanwezig. De belangrijkste destabiliserende factor in Afghanistan zijn de *Opposing Militant Forces (OMF)*, bestaande uit strijders van de Hezb-e Islami van Gulbuddin Hekmatyar, de Taliban en al-Qai'da.

Tijdens de Constitutionele Loya Jirga (CLJ) is een toename van aanslagen waargenomen, hetgeen overeenkomstig het verwachtingspatroon was. Opmerkelijk hierbij was dat de doelen veelal niet duidelijk waren en dat de aanslagen niet gericht waren op de CLJ-locatie of de deelnemers zelf. Verondersteld kan worden dat de verscherpte bewaking door de Afghaanse autoriteiten en ISAF hier aan hebben bijgedragen. Al met al hebben de aanslagen geen effect gehad op het verloop van de CLJ en werd op 4 januari jl. de nieuwe grondwet aangenomen. Tijdens de CLJ rond de jaarwisseling 2003/04 slaagde president Karzai erin de Pashtun achter zich te verenigen met als doel een sterkere machtspositie van de president in de nieuwe grondwet vast te leggen. De resultaten van de CLJ onderstreepten de (herwonnen) macht van de Pashtun tegenover een sterke, maar uiteindelijk weinig succesvolle oppositie van Tadzjieken en andere etnische minderheidsgroepen.

Zeker de eerste helft, maar waarschijnlijk het grootste deel van 2004, zal in het teken staan van de voor juni 2004 geplande verkiezingen. Daarnaast zal dit jaar de ontwapening van krijgsheren en commandanten centraal staan. De uitkomsten van deze processen zullen de machtsverhoudingen tussen met name president Karzai en de Tadzjieken en ook andere etnische groepen opnieuw bepalen. Zowel president Karzai als de internationale gemeenschap lijken uit te zijn op het marginaliseren van machtspositie van de (Panjshir-) Tadzjieken die vooral berust op hun greep op de veiligheidssector. Het is niet uit te sluiten dat delen van de achterban van de krijgsheren zich uit frustratie over de erosie van hun macht tegen het centrale gezag zullen keren.

In de loop van december jl. zijn verschillende zienswijzen ten aanzien van de verkiezingen in Afghanistan aan het licht gekomen. Deze lopen uiteen van het vasthouden aan de verkiezingen rond juni 2004 tot uitstel tot het voorjaar van 2005. Met name de VS en Karzai houden vast aan de gestelde datum met een maximaal uitstel van drie maanden. Daar tegenover staat een groot deel van de IG (met name de VN) dat eerlijke en vrije verkiezingen op korte termijn zo goed als onmogelijk acht. De kern van het probleem is de toenemende onveiligheid in het zuiden, zuidoosten en oosten van het land waar met name de Taliban actief is. Het aantal districten waar de macht van de regering verdwijnt en personeel van internationale organisaties en NGO's niet langer kan werken breidt zich uit. Zelfs

indien de veiligheidssituatie nu drastisch zou verbeteren, zou de kiezersregistratie in mei 2004 niet kunnen worden afgerond en kunnen de verkiezingen op zijn vroegst in september 2004 plaatsvinden. Van de ca. tien miljoen kiesgerechtigden zijn er pas 274.000 geregistreerd.

Een uitstel van de verkiezingen zou hoe dan ook een succes zijn voor de OMF en bewijzen dat de OMF in staat zijn om het voorlopig sluitstuk van het Bonn-vredesproces te ontregelen. Doorgang van verkiezingen die echter niet "vrij en eerlijk" blijken te zijn, kunnen de president en het vertrouwen in "Bonn" echter nog meer schade toebrengen. Doorgaans wordt de kracht van de OMF beoordeeld in termen van militaire capaciteit: de OMF zijn niet in staat om een militaire overwinning te boeken. Zij kunnen echter wel de veiligheid en het herstel in het oosten en zuidoosten negatief beïnvloeden. Het huidige dilemma over de verkiezingsdatum weerspiegelt de feitelijke macht van de OMF. Het bewijst ook dat de OMF niet slechts een 'regionale' machtsfactor zijn, ook al manifesteren ze zich hoofdzakelijk in de oostelijke en zuidelijke Pashtun-belt, maar in staat zijn op nationaal, strategisch niveau invloed uit te oefenen.

Naar verwachting zal in de huidige strategie van de OMF om de genoemde gebieden verder te destabiliseren ook in de aanloop naar de verkiezingen geen verandering optreden. Bij uitblijven van grote successen in het kader van OEF en bij het falen van de toenadering tot de Taliban door Karzai kan een toename van de huidige geweldsspiraal in de lente worden verwacht.

De dreiging tegen ISAF en daarmee de op verschillende ISAF-locaties aanwezige Nederlandse militairen, gaat niet uit van groots opgezette aanvallen. Eerder dient rekening te worden gehouden met het continueren van bestaande methoden waarbij voornamelijk raketbeschietingen maar ook (VB)IEDS (vehicle borne improvised explosive devices) de meest waarschijnlijke verschijningsvorm zullen zijn. Andere terroristische acties zoals zelfmoordaanslagen, afvuren van MANPADS op vliegverkeer, het ontvoeren van militairen, sluipschuttervuur, en het binnenrijden van ISAF-compounds met voertuigen voorzien van explosieven, kunnen echter niet worden uitgesloten.

Met de eventuele stationering van een Nederlands AH-64D/APACHE-detachement op Kabul Internationaal Airport zal de dreiging richting Nederlandse militairen niet substantieel aan verandering onderhevig zijn. Wel kan de inzet van gevechtshelikopters door de oppositie worden aangegrepen om het veranderde, robuustere karakter (inbreng van zware wapens in een missie met momenteel een lichte bewapening) van de ISAF missie te benadrukken.

ISRAËL/UNTSO

Momenteel is de situatie zowel op de Golan Hoogte alsook in Libanon in het algemeen rustig. Onder supervisie van UNDOF/UNTSO gaan alle betrokken partijen zoveel mogelijk potentiële schermutselingen rond de Golan Hoogte tegen. In Libanon /het Libanees-Israëliisch grensgebied wordt voorlopig geen hervatting van de vijandelijkheden voorzien, daarvoor waakt Syrië. Dit heeft zeker ook te maken met de gevoelige politieke situatie in - ook dit deel van - de regio in verband met de ontwikkelingen in Irak.

In Israël blijft de kans op incidentele terreuraanslagen bestaan. Er zijn geen indicaties van een expliciet tegen Nederlandse belangen, c.q. Nederlandse UNTSO-waarnemers gerichte dreiging.

LIBERIA

In het kader van UNMIL (*United Nations Mission in Liberia*) is sinds 18 november Hr. Ms. Rotterdam voor de kust van Liberia aanwezig om voor een periode van drie maanden de ontplooiing van UNMIL te ondersteunen. Deze ontplooiing maakt inmiddels aanzienlijke vorderingen en verloopt zonder gewelddadige incidenten. Ruim 9.000 van de beoogde totale sterkte van 15.000 militairen zijn inmiddels in het land zijn aangekomen. UNMIL hoopt nog altijd binnen het eerste kwartaal van 2004, en liefst rondom eind februari tot een volledige ontplooiing in het gehele land te komen. Buiten het gebied dat nu onder volledige controle van UNMIL staat, worden met regelmaat patrouilles over de weg alsmede helikopterverkenningen (inclusief landingen) uitgevoerd. Deze zijn tot nu toe zonder incidenten of duidelijke bedreigingen verlopen.

De algehele veiligheidssituatie binnen het door UNMIL gecontroleerde gebied is gunstig. Voorkomende incidenten betreffen vooral criminaliteit, die zich echter niet of nauwelijks op UNMIL of humanitaire organisaties richt. Buiten het door UNMIL gecontroleerde gebied vinden echter nog met regelmaat geweldsincidenten en schermutselingen plaats. De inzet hierbij is doorgaans buit, gepaard gaand met excessen jegens de burgerbevolking.

Op 7 december jl. startte UNMIL het DDRR programma (Disarmament, Demobilization, Re-orientation and Re-integration). Door een onvoldoende voorbereiding van de zijde van UNMIL, en een zeer grote toeloop van combattanten resulteerde dit in rellen die enige dagen aandeduurd. Middels ad hoc genomen maatregelen, waaronder verscherpte patrouilles en het in contanten uitbetalen van USD 75 voor ieder ingeleverd wapen, kon de rust wederkeren. Om een beter verloop van het DDRR programma te kunnen doen plaatsvinden, werd het programma op 17 december opgeschort. Initieel werd gesteld dat het DDRR programma per 20 januari weer zou aanvangen. Een verder uitstel lijkt echter momenteel zeer waarschijnlijk, aangezien met name vanuit de militaire leiding van UNMIL wordt gesteld dat zonder een volledige ontplooiing van UNMIL de veiligheid onvoldoende kan worden gewaarborgd. Een mogelijke nieuwe datum is nog niet bekend. Indien UNMIL er inderdaad in slaagt om de evidente lacunes in de aanvang van het DDRR programma te verbeteren en haar ontplooiing zal vorderen als gewenst, zijn de vooruitzichten voor UNMIL gunstig. Hoewel een herhaling van (incidentele) rellen niet kan worden uitgesloten, zijn er geen specifieke ontwikkelingen die duiden op een verhoging van het algemene dreigingsniveau, dat momenteel als laag wordt ingeschat.

NEDERLANDSE ANTILLEN EN ARUBA

De dreiging op het gebied van subversie, sabotage en terrorisme tegen Nederlandse en Amerikaanse militairen wordt vooralsnog als laag ingeschat. Ook al zijn op de eilanden veel illegale Arabieren aanwezig en zou er sprake zijn van diverse connecties met terroristische organisaties, dan nog zijn er geen aanwijzingen dat aanslagen worden gepland.

Bedreigingen door criminelen aan het adres van militairen vanwege hun rol bij drugsbestrijding komen slechts zelden voor.